

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський державний аграрний університет

Кафедра обліку і оподаткування

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗМІН»

**Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-
практичної конференції**

ПОЛТАВА 2025

Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін:
Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції.
(30 жовтня 2025 р., м. Полтава) / Полтавський державний аграрний університет.
Полтава: ПДАУ, 2025. Т. 1. 1074 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова організаційного комітету: КАНЦЕДАЛ НАТАЛІЯ – к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Секретар організаційного комітету: ЛЕГА ОЛЬГА – к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

Члени організаційного комітету:

ГНАТИШИН ЛЮДМИЛА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів

ДУБІНІНА МАРИНА – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету

ЗОРЯ ОЛЕКСІЙ - д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

КОБЕЛЄВА ТЕТЯНА – д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ЛПІСЬКИЙ РОМАН - к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПЕРЕРВА ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ЄРШОВА НАТАЛІЯ – д.е.н., професор, професор кафедри обліку і фінансів Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

СЛАВКОВА ОЛЕНА - д.е.н, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Сумського національного аграрного університету

СУК ПЕТРО - д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

БЕЗКРОВНИЙ ОЛЕКСАНДР – декан факультету обліку та фінансів, к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету

ГУБАРИК ОЛЬГА - к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровського державного аграрно-економічного університету

ПРИЙДАК ТЕТЯНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

ПРОКОПИШИН ОКСАНА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування Львівського національного університету природокористування

ЯЛОВЕГА ЛЮДМИЛА – к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету

© Автори, 2025

© Кафедра обліку і оподаткування, 2025

© Полтавський державний аграрний університет, 2025

**ІВАНОВ ЮРІЙ, д.е.н., професор, головний науковий співробітник,
НДЦ ІПР НАН України;
професор кафедри міжнародної торгівлі, митної справи та фінансових
технологій,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
м. Харків**

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ ТА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ

Значні масштаби руйнувань виробничого потенціалу та необхідність структурних змін в процесі повоєнної відбудови економіки України потребують адекватного налаштування національної фінансової системи, в тому числі в контексті забезпечення дієвого податкового стимулювання інвестицій.

Традиційно податкове стимулювання інвестицій сприймається як одна із складових державної економічної політики, оскільки його інструментарій переважно оперує загальнодержавними податками. Проте, досвід країн-членів ЄС останніх десятиліть свідчить суттєву диференціацію рівня розвитку окремих територій та як наслідок, про актуалізацію диверсифікованого податкового стимулювання регіонального розвитку.

В Україні актуальність проблеми диверсифікації просторового розвитку регіонів багатократно підвищується внаслідок специфіки воєнного періоду та періоду повоєнного відновлення економіки. Це обумовлене:

по-перше, масштабна руйнація виробничих потужностей та соціальної інфраструктури, що вимагає інтенсивних інвестицій, спрямованих на відновлення втрачених активів. Станом на початок 2025 р. збитки від воєнної агресії складали за узгодженими оцінками 176 млрд. USD, з яких частка соціального сектору дорівнювала 43,8%, інфраструктури – 38,1, виробничого сектору – 16,8% [1]. Подолання цих негативних наслідків активної фази війни потребує як відповідного залучення та освоєння масштабних інвестицій, так і радикального оновлення державної інвестиційної політики, в т. ч. й для створення раціональної просторової структури економіки України на нових диверсифікованих засадах, де диверсифікація виступає однією з передумов економічної безпеки країни, причому на якісно нових інноваційних засадах;

по-друге, в процесі відновлення економіки України саме диверсифікація просторового розвитку виступає засобом подолання депресивності та вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів, вирівнюючи їх конкурентні позиції;

по-третє, диверсифікація просторового розвитку певним чином є вимушеною та необхідною відповіддю на процеси релокації виробничих потужностей з прифронтових регіонів до більш безпечних територій, які не мають розвиненої інфраструктури. Іншим негативним аспектом релокації є внутрішнє переміщення трудового потенціалу, що призвело до дисбалансу наявних в регіоні виробничих потужностей як кількісним, та і якісним

показникам трудових ресурсів, і, як наслідок, - викривленню професійної структури трудових ресурсів та дисбалансу попиту та пропозиції робочої сили.

Однією з найважливіших складових сучасної інвестиційної політики є податкове стимулювання інвестицій. Ця складова відповідає індикатору 3 виконання заходів податкової політики, передбаченої п. 4.3.3(а) «Ефективне використання податкових стимулів для заохочення післявоєнної відбудови та реінвестування капіталу» Національної стратегії доходів до 2030 р.[2].

Податкове регулювання інвестицій в економічний розвиток територій має суттєву специфіку, яка полягає в такому.

1. Розбудова інвестиційної податкової політики в контексті просторового розвитку має враховувати особливості сучасного етапу соціально-економічного розвитку нашої країни. З точки зору характеру застосовуваного інструментарію податкової політики слід розрізнити два основні періоди.

Перший період обмежений часом введення та дії режиму воєнного стану. Цьому періоду відповідає т. зв. пасивна диверсифікація, коли рішення щодо обрання того чи іншого напрямку обиралися не на рівні ОТГ чи регіону, а виступали реакцією на процеси, що відбувалися (реактивна диверсифікація) в умовах жорсткого обмеження бюджетних коштів. Для цього періоду податкове регулювання інвестицій в контексті податкового розвитку обмежене в кращому випадку заходами податкової підтримки, або взагалі відсутнє.

Другий період, початок якого припадає на закінчення режиму воєнного стану, передбачає проактивну диверсифікацію просторового розвитку, яка передбачає самостійний й економічно обґрунтований вибір напрямку диверсифікації виходячи з перспектив створення інноваційного розвитку та забезпечення сталої конкурентної позиції регіону. Саме протягом цього періоду податкове регулювання набуває ознак податкового стимулювання, що забезпечує створення податкових стимулів такого просторового розвитку територій, яке відповідає економічним інтересам суспільства як на макро-, так і на мезорівні.

Тому активне податкове стимулювання інвестицій в просторовий розвиток регіонів можливо тільки на етапі повоєнного відновлення економіки

Податкове стимулювання інвестицій для забезпечення гармонійного просторового розвитку має передбачати радикальну перебудову публічного управління в контексті посилення прав органів місцевого самоврядування, в тому числі, в сфері встановлення місцевих пріоритетів та відновлення права надання податкових пільг не тільки з місцевих податків і зборів, а й з тих податків, що розподіляються між бюджетами різних рівнів (в частині надходжень в місцеві бюджети). Саме такий підхід відповідає практиці Євросоюзу. Нажаль, єдиний пункт 4.3.9 Національної стратегії доходів [2], присвячений проблематиці посилення повноважень органів місцевого самоврядування в фінансній сфері, обмежується лише їх повноваженнями в частині адміністрування податків, що не є достатнім з точки зору розробки та реалізації регіональної податкової політики.

2. Просторовий розвиток територій не може передбачати уніфікованих

підходів до податкового стимулювання різних регіонів та територіальних громад. Це пов'язане, з одного боку, з унікальністю ресурсного забезпечення територій, а по-друге, з різними пріоритетами їх соціально-економічного розвитку. Тому серед комплексних інструментів податкової політики пріоритетними є інструменти не галузевого, а територіального характеру, до яких можуть бути віднесені індустріальні парки, території пріоритетного розвитку (в першу чергу, найбільш постраждалі території, які потребують комплексного відновлення економіки).

3. Зважаючи на євроінтеграційний вектор розвитку економіки України та необхідність долучення до реалізацій Чистої промислової угоди [3], важливим моментом є забезпечення в процесі податкового стимулювання загальних та спеціальних принципів «State aid» [4,5], до яких відноситься:

- цільовий характер підтримки: податкові пільги повинні застосовуватися лише до чистих технологій та промислової декарбонізації; будь-яка підтримка інвестицій, пов'язаних з викопним паливом, виходить за рамки;

- простота та визначеність: податкові пільги повинні бути легкими для компаній та податкових органів у впровадженні та повинні ґрунтуватися на чітких критеріях прийнятності;

та

- своєчасність: податкові пільги, що надаються компаніям, які приймають інвестиційні рішення, повинні бути своєчасними.

Таким чином, інвестиційні податкові пільги, що забезпечують просторовий розвиток територій шляхом диверсифікації всієї соціально-економічної системи території, мають забезпечувати резильєнтність територіальних громад та регіонів. Врахування визначених специфічних особливостей диверсифікації просторового розвитку як в програмних урядових документах, так і в чинному законодавстві сприятиме розвитку процесів просторового розвитку та прискорить відновлення економіки України на регіональному рівні.

Список використаних джерел:

1. Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4). URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022025114040022/pdf/P180174-ca39eccd-ea67-4bd8-b537-ff73a675a0a8.pdf>
2. Національна стратегія доходів до 2030 року. Затверджена розпорядженням КМУ від 27 грудня 2023 № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Національна_стратегія_доходів_2030.pdf.
3. The Clean Industrial Deal: A joint roadmap for competitiveness and decarbonisation. European Commission. 26.02.2025. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0085>
4. Clean Industrial Deal State aid Framework (CISAF). European Commission. (C/2025/3602) 25 June 2025. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/3602/oj>
5. Recommendations on Tax Incentives to Support the Clean Industrial Deal and in light of the Clean. European Commission. 2 July 2025. C(2025) 4319 final. URL: https://commission.europa.eu/document/download/f4718f39-19cc-42a4-9a9f-48acb824dc4f_en?filename=C_2025_4319_1_EN_ACT_part1_v6.pdf

